

Reflections of Social Media Usage After the 06 February Kahramanmaraş Centered Earthquakes

Murat Demir¹

¹ Mus Alparslan University, Engineering-Architecture Faculty, Department of Software, 49250 Mus, Türkiye
ORCID: 0000-0001-7362-0401

Keywords

Disaster management, Earthquake, Social media, Twitter

Highlights

- * Issues to be considered before, during and after the earthquake
- * Reflections of social media usage after the earthquake
- * Positive reflections of the usage of Twitter on post-earthquake studies

Aim

The reflections of social media usage after the 06 February Kahramanmaraş earthquakes were examined

Location

Türkiye

Methods

The social media posts made immediately after the earthquake were analyzed in different sources

Results

It has been seen how effective the usage of social media is in managing disaster and disaster logistics, and the negative effects of unfounded posts

Supporting Institutions

--

Financial Disclosure

The author declared that this study has received no financial support

Peer-review

Externally peer-reviewed

Conflict of Interest

The author has no conflicts of interest to declare

Manuscript

Research Article

Received: 28.07.2023

Revised: 27.09.2023

Accepted: 27.09.2023

Printed: 30.12.2023

DOI

10.46464/tdad.1334129

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International Non-Commercial License

Corresponding Author

Murat Demir

Email: m.demir@alparslan.edu.tr

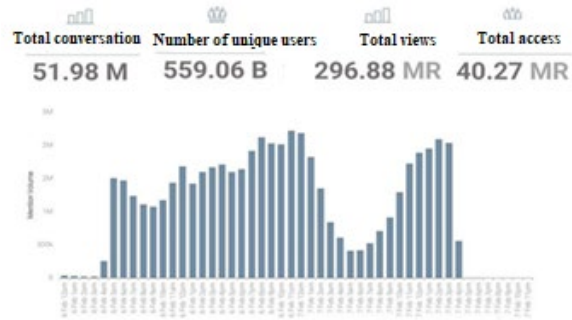

Figure
Statistics of earthquake-related posts on social media on 6-7 February

How to cite:

Demir M., 2023. Reflections of Social Media Usage After the 06 February Kahramanmaraş Centered Earthquakes, Turk Deprem Arastirma Dergisi 5(2), 248-269, <https://doi.org/10.46464/tdad.1334129>

06 Şubat Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrasında Sosyal Medya Kullanımının Yansımaları

Murat Demir¹

¹ Muş Alparslan Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Yazılım Mühendisliği Bölümü, 49250 Muş, Türkiye
ORCID: 0000-0001-7362-0401

ÖZET

Göz ardı edilemeyecek gerçeğimiz deprem, 06 Şubat 2023'de on binlerce can kaybına sebep olmuştur. Enkaz altından yaralı bir şekilde birçok vatandaşımız kurtarılmıştır. Çalışmalarda kullanılan teknolojik cihazların çok fazla katkısı olmuştur. Gerek enkazların yanında gerekse enkaz altında kalan vatandaşlarımızın sosyal medya paylaşımları vesilesi ile birçok insanımıza daha çabuk ulaşılabilmektedir. Lojistik vb. yardım çalışmalarına yön verebilmek amacıyla birçok paylaşım yapılmıştır. Asılsız paylaşımların kurtarma çalışmalarına olumsuz yansımaları olmuştur. Bu paylaşımlar kurtarma ekiplerinin gereksiz intikaline, toplumsal panik ve endişeye sebep olmuştur. Bu çalışmada, sosyal medyanın depremin yaralarının daha çabuk sarılabilmesi, yardım ve lojistik çalışmalarının daha iyi yönlendirilebilmesi için nasıl faydalı olabildiği, asılsız paylaşımların nasıl olumsuz etkilere sebep olduğu veriler yardımıyla gösterilmiştir. Son bölümde Twitter'ın paylaşımlar içerisindeki öne çıkan yönü ve istatistiksel verileri incelenmiştir.

Anahtar kelimeler

Afet yönetimi, Deprem, Sosyal medya, Twitter

Öne Çıkanlar

- * Deprem öncesinde, esnasında ve sonrasında dikkate edilecek hususlar
- * Sosyal medya kullanımının deprem sonrasına yansımaları
- * Twitter kullanımının deprem sonrası çalışmalara olumlu yansımaları

Makale

Araştırma Makalesi

Geliş: 28.07.2023

Düzeltilme: 27.09.2023

Kabul: 27.09.2023

Basım: 30.12.2023

DOI

10.46464/tdad.1334129

Sorumlu yazar

Murat Demir

Eposta:

m.demir@alparslan.edu.tr

Reflections of Social Media Usage After the 06 February Kahramanmaraş Centered Earthquakes

Murat Demir¹

¹ Mus Alparslan University, Engineering-Architecture Faculty, Department of Software, 49250 Mus, Türkiye
ORCID: 0000-0001-7362-0401

ABSTRACT

The earthquake, which cannot be ignored, caused the loss of tens of thousands of lives on February 06, 2023. Many of our citizens were rescued from under the rubble, with injuries. The technological devices used in the studies have contributed a lot. Thanks to the social media posts of our citizens who were both next to and under the rubble, many of our people could be reached more quickly. logistics etc. Many posts have been made in order to guide the aid efforts. Unfounded posts have had negative repercussions on rescue efforts. These posts caused unnecessary departure of rescue teams, social panic and anxiety. In this study, it has been shown with the help of data how social media can be beneficial for the wounds of the earthquake to be healed more quickly, for the aid and logistics activities to be better directed, and how unfounded posts cause negative effects. In the last section, the prominent aspect and statistical data of Twitter in the shares were examined.

Keywords

Disaster management, Earthquake, Social media, Twitter

Highlights

- * Issues to be considered before, during and after the earthquake
- * Reflections of social media usage after earthquake
- * Positive reflections of the usage of Twitter on post-earthquake studies

Manuscript

Research Article

Received: 28.07.2023

Revised: 27.09.2023

Accepted: 27.09.2023

Printed: 30.12.2023

DOI

10.46464/tdad.1334129

Corresponding Author

Murat Demir

Email:

m.demir@alparslan.edu.tr

1. GİRİŞ

Şüphesiz ki, insan hayatını tehdit eden doğal afetlerin en büyük olanı depremdir. Depremler on binlerce hatta yüz binlerce insanın can ve mal kaybına sebep olabilmektedir. Ülkemiz, deprem kuşağında olan ve çok ciddi fay hatlarının geçtiği bir ülkedir. Bu nedenle yapılarımızı depreme dayanıklı yapmamız, şehirlerimizi bu tedbirlere göre imar etmemiz ve kontrollerimizi çok sıkı yapmamız gerektiği bir gerçektir.

Deprem, tedbirlerin alınmadığı zaman daha acı sonuçları olan bir doğal afettir. Bu sebeple deprem öncesinde, deprem olurken ve depremin ardından alınması gereken birtakım tedbirler vardır. Bunlar aşağıda özetlenmiştir (AFAD 2023).

Deprem olmadan önce: Doğalgaz ve elektrik tesisatlarının bağlantılarının kontrol ettirilmesi gerekir. Bunlar potansiyel yangın kaynaklarıdır. Doğalgaz ve su kaçağlarının önüne geçmek amacıyla esnek malzemelerden yapılmış tesisatlar tercih edilmelidir. Böylelikle kırılmalara daha dayanıklı olacaktır. Su ısıtıcıları, buzdolapları, ocak ve doğalgaz tesisatları doğru bir şekilde duvara veya yere sabitlenmelidir. Yanıcı ya da parlama özelliği olan malzemeler kilitle dolapların altlarında saklanmalıdır. Yapıların tasarımı değiştirilmemelidir. Kolonların ve taşıyıcı duvarların yıkılması yapıları riskli hale getirir.

Deprem esnasında: Kapı, cam, pencere, dış kısımlara bakan duvarlardan, üstünüze düşebilecek her türlü eşyadan uzak durmaya çalışılmalıdır. Merdivenlere ve çıkış kısımlarına doğru koşulmamalıdır. Deprem olduğu sırada yapıyı terk etmeye çalışılmamalıdır (Müstakil olup, çıkışın çok kolay olabileceği yapılar için durum değişebilir). Açık alanda iseniz; enerji hatlarından, etraftaki yapılardan, direk veya ağaç gibi şeylerden ve duvar altlarından uzak durulmalıdır. Yolculuk sırasında depreme yakalanırsanız ve güvenli bir yerde iseniz yolu kapatmayacak şekilde aracınızı sağa çekip durulmalıdır.

Deprem sonrası: Deprem bitince, etrafınızı kontrol ederek çevreniz ve kendi emniyetinizden emin olup binadan çıkılmalıdır. Doğalgaz kokusu alıyorsanız, vana kapatılmalı, pencereler ve kapılar açılmalıdır. Elektrik sigortaları ve su vanaları kapatılmalıdır. Bina hızlı bir şekilde terk edilmelidir. Varsa soba ve ısıtıcılar söndürülmelidir. Deniz kenarında bir yerde iseniz tsunami riskine karşı mümkün olduğunca yüksek yerlere çıkmaya çalışılmalıdır.

Deprem bittikten sonraki ilk 72 saat için hazırlayacağınız ve size yardım ulaşıncaya kadar acil ihtiyaçlarınızı ve değerli evrak ve eşyalarınızı muhafaza edeceğiniz çantanız hazır olmalıdır. Deprem durduktan sonra bu çantayı alıp toplanma alanına gidilmelidir.

Son depremlerde tecrübe ettiğimiz bir gerçek şudur: Deprem çantamızda olması gereken en önemli malzemelerden biri de taşınabilir sarj cihazlardır (powerbank). Bu cihazlar kapasitelerine göre belirli bir süre bir cep telefonunu sarj edebilecek kapasiteye sahiptir. 06 Şubat tarihinde yaşadığımız depremde enkaz altında kalan vatandaşlarımızdan bir kısmının bu cihazlar yardımıyla telefonlarını uzun süre açık tutabildiklerine şahit olunmuştur. Telefonları uzun süre açık kalabilen ve enkaz altında sağ olarak kalan vatandaşlarımızın bir kısmının internet alt yapısı üzerinden sosyal medya hesaplarından paylaşımlar yaptıkları ve bu vesile ile kurtulabildiklerine şahit olunmuştur.

Bu çalışma, sosyal medya kullanımının deprem afeti sonrası, gerek enkaz altında kalanları kurtarma, gerek lojistik yardım, gerekse de afet yönetimini gerektiği gibi uygulama açısından çok olumlu bir şekilde katkı sunduğunu verilerle göstermiştir. Ayrıca Kahramanmaraş depremi sonrası başlatılan birtakım projeler de göstermiştir ki, sosyal medya verilerini analiz ederek kurtarma ve yardım alanında çok farklı çalışmalar başlatılmıştır. Bu anlamda, çalışmamız bu konuya da ışık tutar niteliktedir.

2. LİTERATÜR ÇALIŞMALARI

Literatürde, doğal afetler ile ilgili sosyal medya ve teknoloji kullanımına ilişkin bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların bazıları aşağıda verilmiştir.

Usta ve Yükseler (2021), yaptıkları çalışmada, İzmir Seferihisar Depreminden sonra ortaya koyulan alışlagelmiş medya ve sosyal medya paylaşımlarının ortaya koyduğu etik karmaşaları değerlendirmiştir. Afetlerin sonrasında sosyal medya kullanımına yönelik olumlu ve olumsuz yanlarını incelemişlerdir. Ayrıca afet veya acil durumlarda, haberlerin içeriği ve paylaşımlar konusunda dikkatli olunması gereken etik ilkeler irdelenerek, Seferihisar depremi sonrasındaki sosyal medya paylaşımlarına bu anlamda bir değerlendirme getirilmiştir. Ceren (2023)'ün yaptığı çalışmasında, Türkiye'nin afetler deneyimlerinden çıkardığı dersler, bunlar doğrultusunda afetlerle mücadelede yapısal, işlevsel ve zihniyet dönüşümü hedeflendiğinden bahsedilmiştir. Bu süreçte teknolojik gelişmelerin afetle mücadeleye çok ciddi katkı sunduğu ve bu teknolojilerin kullanımının hayati öneme sahip olduğu sonucuna varıldığından bahsedilmiştir. Demiröz (2020) çalışmasında, afet yönetiminde çok fazla irdelenmemiş bir alan olduğu düşünülen sosyal medya ve afet yönetimi ilişkisi bağlamında yapılabilecek farklı çalışmalar için faydalı bir kaynak olması amacıyla bir derleme çalışması gerçekleştirmiştir. Oral ve Turan (2018), yaptıkları çalışmada, sosyal medyanın afet ve acil durumlarda kullanılmasına yönelik fikirleri değerlendirebilmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında bir anket oluşturulmuştur. Google Form şeklinde düzenlenerek, toplam 712 katılımcıya ulaştırılmıştır. Çanakçı vd. (2022)'nin çalışmalarında, sosyal medya platformlarının, afet ve krizleri yönetmedeki doğru ve güvenilir bir şekilde kullanılması üzerine geriye dönük geniş çaplı bir literatür çalışması yapılmış ve sonuç verileri değerlendirildiğinde, Twitter'ın afet ve krizleri yönetmedeki kullanımı hakkındaki eksik uygulamalar belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, sosyal medya platformları tanıtılmış ve 06 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremde sosyal medyada yapılan deprem ile alakalı paylaşımlarına yer verilmiştir. Paylaşımların olumlu yansımalarının yanı sıra, olumsuz yönlerini de göz önüne sermek için yapılan asılsız ihbar ya da paylaşımların da etkileri ve sonuçları paylaşılmıştır. Ayrıca çok kullanılan sosyal medya platformu Twitter'ın depremde en çok öne çıkan mecra olduğu sayısal verilerle teknik açıdan sunulmuştur. Daha önce, Kahramanmaraş depremi sonrası sosyal medya yansımaları ile ilgili çalışma yapılmamış olması sebebiyle çalışma literatüre bu anlamda yeni bir katkı sunmaktadır.

Literatürde sosyal medya ve afetler ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda, genelde sosyal medyanın afetlere bakan etik yönü, teknolojinin afetlerle mücadeleye genel anlamdaki katkıları gibi konular incelemiştir. Çalışmamız deprem afeti sonrası sosyal medyanın enkaz kurtarma çalışmalarına, lojistik çalışmalara ve deprem sonrası afet yönetiminin her anlamda yönetilmesinde sosyal medyanın yansımalarını verilerle temsil etmesi açısından yeni bir çalışma olmuştur.

Daha önce yapılan doğal afetlerde sosyal medyanın kullanımı ile ilgili çalışmalarda sosyal medya paylaşımlarının etik ikilemelerinden, paylaşımların etik olan ya da olmayan yanlarından, teknolojinin afetlerle mücadele yönetimine katkılarından ve olumlu ya da olumsuz yanlarından bahsedilmiştir.

3. AFET YÖNETİMİ VE AFET LOJİSTİĞİ YÖNETİMİ

3.1) Afet Yönetimi

Afet; doğal, teknolojik veya insan temelli olabilen, toplumun tamamında ya da bir kısmında normal hayatın işeyişini ve insan yaşamını durdurabilen veya kesintiye uğratabilen, bununla beraber insan, bitki ve hayvan varlıkları üzerinde olumsuz etki bırakarak fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara sebep olan olaylardır (Karaman ve Altay 2016).

Afet olarak nitelendirilen olay genel olarak aşağıdaki beş öğeye sahip olur.

- Ekolojik denge bozulabilir,
- Olağan yaşamın akışı ortadan kalkar,
- Büyük can ve mal kayıplarına neden olur,
- Afetin sonuçları, toplumun yanıt verme ve uyum kapasitesinin üzerinde olur,
- Dışarıdan yardım gerekir.

Yukarıdaki öğeler dikkate alındığında esas olarak bir olayın afet olarak nitelendirilmesinde en belirleyici durum, dışarıdan yardım gerekmesidir. Dış yardımdan kasıt sadece merkezi bir yardım ya da uluslararası bir yardım değildir. Olayın geręekleřtięi bölgedeki toplumun kendi imkanları ile mevcut durumla başa çıkamaması ve dış bir kaynaktan yardıma ihtiyaç duyması durumudur. Bir olayın afet olarak nitelendirilebilmesi için sadece can ve mal kaybına neden olmasına bakılmaması gerekir. Afet aynı zamanda, etkilenen kişilerin sağlıklı yaşam, barınma ve güvenli gibi birtakım olanakları kaybetmesiyle de ilişkilidir (Önder ve Yaman 2017).

Afet yönetimi, afet olayının olmasından önce ihtimal zararları azaltma ve afete hazırlık aşamalarından başlayarak afetin sonrasında müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma çalışmalarından oluşan bir yönetim sürecidir (Ekşi 2016). Her ne kadar afet yönetimi idari, hukuksal ve siyasal bir iş olsa da; aynı zamanda etik, psikolojik ve sosyolojik bir bakış açısı gerektirir. Bu sebeple nitelikli, doğru ve insan merkezli bir afet yönetimi bakış açısı oluşturulabilmesi ve uygulanabilmesi multidisipliner bir çalışma gerektirir (Önder ve Yaman 2017). Özellikle teknolojinin bu kadar ilerleme kaydettiği günümüzde, afet yönetiminde teknolojinin her alanından faydalanılması çok ciddi bir gerekliliktir. Afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında teknolojik imkanlardan azami faydalanılması gerekir. Bu sebeple toplumdaki teknoloji farkındalığının bu açıdan geliştirilmesi çok etkili olacaktır.

Özellikle gelişmiş ölkelerde, afetleri iyi yönetebilmek, sürdürülebilir kalkınma hedefleri açısından en önemli koşullarından görölmektedir. Kalkınma hedefleri ile beraber, risk ve kriz yönetimi ilişkilerinin düzenlenmesi; stratejik hedeflerin daha önceki yaşanmiş olan afetlerden ders çıkarılarak kapsamlı hale getirilmesi ve güncelleştirilerek stratejik planlara aktarılması bir zorunluluk olmuştur (Karaman 2016). Afet yönetimi ile ilgili plan, politika, uygulama ve mekanizmaların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile beraber, afetlerden doğan zararların azaltılabilmesi ve sürdürülebilir bir kalkınma hedeflenmelidir. Sürdürülebilir bir kalkınma için, afet kaynaklı risklerin azaltılması gerekir (Usta 2023).

Afetlerde riskleri belirlemek ve afetlere dirençli kentler oluşturabilmek de çok önemli bir yaklaşımdır. Özellikle büyük kentlerin sağlamış olduğu imkânlar insanları kentsel yaşama yönlendirmekte ve bunun doğal sonucu olarak, risk gün geçtikçe artmaktadır. Afetlerin ortaya koyacağı sonuçları önleyebilmek ve azaltabilmek, aynı zamanda risk altındaki toplulukların dirençlerini güçlü kılabilmek adına; kuruluşların, insanların ve sistemlerin, yetenekleri ve mevcut kaynaklarını kullanarak, olumsuz durumları, veya afetleri yönetebilen güvenli şehirlerin varlığını ortaya koyabilmek; afetleri yönetebilmek adına önemli kavramlardır. Ülkemizde, afetlerde güvenli şehirler kavramı, şehirlerimizi afet durumlarına karşı kırılğan yapabilen ölçütlerin varlığı ve kentsel riskler göz ardı edilmiştir. Halbuki, afet güvenliği açısından zayıf olan şehirlerin afetlerde yaşadığı kayıpların yüksek olması muhtemeldir. Bundan dolayı afet güvenliği kaygılarının ve şehirleri afetlerde kırılğan kılan etkilerin ortaya çıkarılması, şehirlerin güvenli kılınmasını sağlayacak temel etkenlerdendir. Bu nedenle afetlerin karşısında bir şehrin güvenliğini belirleyebilecek göstergelerin varlığı çok önemli olmaktadır (Turan ve Cengiz 2021).

3.2) Afet Lojistiği

Malzeme ve madde taşınmasını ve depo edilmesini, stoklanması, süreci tamamlanmiş mamulleri, bu mamullerle alakalı hizmeti ve bilgiyi, müşterielerin gereksinimlerini karşılayabilmek gayesiyle, üretimden tüketime kadar planlayan, gerçekleştiren ve etkinliği

kontrol eden bir sürece lojistik denir (Demir 2008). Afet lojistiğinin farklı tanımları yapılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Afet lojistiği, afetzedelerin hayatta kalabilmeleri ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları barınak, temiz su, gıda, giyecek, tıbbi malzeme ve diğer malzemelerin gereken zamanda, gerektiği yere, olması gereken kişilere, gereken koşullarda, doğru miktarda ve doğru maliyetle ulaştırılması için yürütülen sistematik çalışmaların bütünüdür (Küçük 2023).

Afet lojistiği, afetzedelerin gereksinimlerini karşılayabilmek gayesiyle mal, eşya ve gerekli bilginin, üretildiği noktadan en son tüketildiği noktaya kadar verimli ve etkin bir şekilde iletilmesi, depolanması, planlanma ve uygulanması ile kontrolü tarif edilmektedir (Börühan 2012).

Afet lojistiği 3 kısımda değerlendirilmiştir.

- Afet öncesi hazırlık
- Afet müdahale süreci
- Müdahale sonrası lojistik faaliyetler

Afet öncesi kısımda planlama faaliyetleri, satın alma faaliyetleri, nakliye yönetimi ve depo yönetimi faaliyetleri mevcuttur. Afete müdahale lojistik faaliyetleri ise; ön değerlendirme ve ihtiyaçların çıkarılması, lojistik eylem planlarının gerçekleştirilmesi ve uygulanması, son olarak afete müdahale adımlarının izlenmesi, değerlendirilmesi ve rapor edilmesi işlemlerinden oluşur. Müdahale sonrası lojistik faaliyetler ise; planlama, malzeme toplama ve bakım faaliyetleri, izleme, değerlendirme ve raporlama faaliyetlerinden oluşur (Pektaş 2012).

4. MATERYAL ve YÖNTEM

Yaşanan son deprem bize göstermiştir ki; sosyal medyanın olumlu bir şekilde kullanımının yaygınlaşması birçok alanda olduğu gibi, afetlerden sonra da gerek afet yönetimi gerek afetlere müdahale ve gerekse afet sonrası lojistik yönetiminin yönlendirilmesi gibi bir çok alanda çok ciddi katkılar getirmektedir. Çalışmanın bu kısmında sosyal medyanın tanımı, sosyal medya platformlarının özellikleri ve sosyal medya platformlarının türleri hakkında bilgiler verilmiştir.

4.1) Sosyal Medya

Bilgi teknolojilerinin çok hızlı ilerlemesi ile birlikte, internet insan yaşamının ayrılmaz bir parçasına dönüşmüştür. Eğitim, sağlık, ekonomi, haberleşme, eğlence ve daha birçok alanda hizmetler internet üzerinden verilmektedir. Şüphesiz ki, internetin yaygınlaşmasının getirdiği sonuçlardan en etkili olanlarından biri de sosyal medyadır. Birçok farklı tanımı yapılmış olmasına rağmen; sosyal medya, iletişimi interaktif bir forma dönüştürebilmek adına, web servisler ve mobil teknolojilerin kullanılmasını ifade eden bir terimdir (Erol 2022). Bir başka tanımında ise: sosyal medya, bireylerin birebir, bire çok ve çoktan çoğa iletişimini sağlayan teknolojileri, platformları ve hizmetleri ifade eder denmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı 2023).

İnternet kullanıcıları arasında bir alışkanlık olmuş olan sosyal medya kullanımı, farklı kültürlerden geniş toplulukların sosyal isteklerine cevap vermeye çalışmaktadır. Gelişen iletişim ortamları, iletişim teknolojilerine olan ilgiyi arttırmaktadır. Bu da sosyal medyayı güçlendirmekte ve sosyalleşmenin tanımına da yeni bir bakış açısı getirmektedir (Vural ve Bat 2010).

Günümüzde yaklaşık 3,8 milyar insanın yani dünya nüfusunun yaklaşık yarısının internete erişiminin olduğu düşünülüyor. Değişimleri çok etkileyen ve insanların ve devletlerin geleceğini belirleyen böyle bir güç hiçbir zaman olmamıştı. Dolayısıyla bu gücün doğru kullanılması ve insanlık için fayda sağlayabilen bir araç haline dönüştürülmesi çok önemlidir.

Günlük yaşamın bir parçası olan internet ve ona bağlı gelişen sosyal medya araçları sadece kendi halinde vatandaşları değil, kurum ve kuruluşların ve onları yönetenlerin de vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş durumdadır. Devletler, siyasi oluşumlar, resmi ya da özel kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve bireyler sosyal medyadan kendi adlarına nasıl faydalanabileceklerini belirlemektedir. Bir başka bakış açısıyla ise şu söylenebilir: bireysel kullanıcılar açısından sosyal medya tarafından sunulan imkanlar ve sosyal medyanın kullanımının beraberinde getirdiği sorumluluklar konusunda daha fazla bilinçlendirilmemiz gerektiği açıktır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı 2023).

4.1.1) Sosyal Medyanın Özellikleri

Sosyal medya, içeriklerimizi hızlı, gerçek zamanda ve verimli olacak şekilde paylaşmak için tasarlanmış web sitelerini ve uygulamaları kapsar. Günümüzde masaüstü bilgisayarlar, taşınabilir bilgisayarlar, tabletler ve telefonlar gibi birçok cihazda kullanılmaktadır. Fikirleri, eleştirileri, olayları, haberleri, fotoğraflar ve videoları anlık paylaşabilme yaşamımızda ve iş hayatımızda birçok şeyi değiştirdi (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı 2023).

Sosyal medyanın öne çıkan özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 1.Sosyal medya; yalnızca eğlence, sosyalleşebilme veya bir haber platformu değil aynı zamanda büyük bir dijital endüstridir.
- 2.Sosyal medya yolu ile çok daha hızlı kamuoyu oluşturulabilir.
- 3.Sosyal medya ortamlarında aynı zamanda kötü niyet taşıyan kişiler için negatif olgular oluşturma ortamı olabilir. Manipülasyonlar ve dezenformasyonlar oluşturabilmek için de kullanılabilir. Bu sayede bilgi kirliliği yapılabilir.
- 4.Siyasi kullanım için önemli bir platformdur. Meşru ya da gayrimeşru aktörler bu ortamı aktif kullanabilir.
- 5.Markalar ve firmalar paylaşımlarda bulunarak itibar yönetimlerini sağlayabilirler.
- 6.Sanal dünyadaki paylaşımlar görüldüğünden farklı olabileceğinden kaynağı olmayan paylaşımların sorgulanması gereken temkinli davranılması gereken bir platformdur.
- 7.Her ne kadar geleneksel medyaya göre daha fazla katılımcı barındırsa da, sahiplik ilişkileri gereği şeffaflığı tartışılmalıdır.
- 8.Çoğu kullanımlar ücretsiz olarak gözükseler de, kişisel verilerin gizliliği ve güvenliliğinin ihlalini ortaya çıkaran reklam amaçlı faaliyetlerin olduğu bilinmektedir.
- 9.Düşünce ve fikir özgürlüğüne bir merkez gibi ifade edilse de, kontrol ve denetimlerinin farklı ülkelerde değiştiği bir yapısı vardır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı 2023).

4.1.2) Sosyal Medya Platformları

Sosyal medya teknolojileri; sosyal ağlar, forumlar, bloglar, mikro-bloglar, iş ağları, fotoğraf paylaşımı, sosyal oyun platformları, canlı yayınlar, podcastlar, video paylaşımları vb. birçok farklı türle hizmet vermektedir.

Sosyal Ağlar

Bu platform, kişilerle ve markalarla bağlantı kurma platformudur. İnsanların ve kuruluşların bilgi ve fikir paylaşımı için çevrimiçi bağlantı kurmalarını sağlar. Son yıllarda acil durumlarda bilgi paylaşmak için çok kritik öneme sahip olmuşlardır. En çok bilinen sosyal ağlar Twitter ve Facebook platformlarıdır.

Bloglar

Kişiler ya da kurumlar tarafından oluşturulan çevrimiçi platformlardır. Ziyaretçiler, içerik hakkında yorum yapabilirler, başkalarıyla paylaşabilirler. Bloglara en iyi bilinen örnekler olarak, WordPress, Blogger, Tumblr ve Medium verilebilir.

Medya Paylaşım Ağları

Çevrimiçi ortamda, fotoğraf, video, canlı video vb. medyaları takip edebilme ve paylaşabilme amacıyla oluşturulmuş sosyal medya platformlarıdır. En bilinen örnekleri olarak Instagram, Youtube, Vimeo, Dailymotion ve Snapchat verilebilir.

Tartışma Forumları

Farklı konularda bilgi, görüş ve haberler bulmak ve bu konularda tartışma yapmak için oluşturulan platformlardır. Bu belirli alanlar için oluşturulmuş çevrimiçi tartışma gurupları mevcuttur. Bu konularda kullanıcı yorumları sayesinde farklı tartışma ortamları oluşturulur. Reddit, Quora, Digg, memurlar.net bunlara örnek olarak, verilebilir.

Podcastler

Podcast, internet aracılığıyla otomatik olarak indirilebilen, dijital formata sahip müzik, konuşma ve sohbetlerden oluşan bir platformdur. Dünyanın herhangi bir yerinden bu yayınlara ulaşip akıllı cihazınızla dinleme şansınız vardır. Itunes, Spotify, Wondery ve Google Podcast bunlara örnek olarak verilebilir.

Yerimi ve İçerik İyileştirme Ağları

Yerimi işaretleme ağları, kullanıcıların görsel içeriği keşfetmesine, kaydetmesine ve paylaşmasına imkan verir. Buna örnek olarak Pinterest verilebilir. İçerik iyileştirme ağları ise yerimi ağlarına benzer ancak makale ve metin içeriklerini bulma ve paylaşmaya odaklanır. Örnek olarak flipboard verilebilir.

Fotoğraf Depolama ve Paylaşım Ağları

Gerek profesyonel gerekse amatör amaçlı; kuruluş ve kişilerin çevrimiçi ortamda fotoğraf arşivlemesine ve paylaşmasına yardımcı olan platformlardır. Instagramdan farklı olarak amaç sadece fotoğraf paylaşmak suretiyle fotoğraf sanatının unsurlarını kullanmaktır. Örnek olarak Flickr, Picasa ve 500px verilebilir.

Tüketici Geri Bildirim Ağları

Birçok ürün, hizmet, marka, seyahat rotası, restoranlar, kafeler vb. bir çok şey hakkında bilgi edinme, yorum yapma, puan verme ve paylaşma amaçlı kullanılan platformlardır. Örnek olarak, Foursquare, Zomato, Tripadvisor ve Yelp verilebilir.

Sosyal Alışveriş Ağları

Marka takibi, ürün pazarlama, alışveriş yapma ve trend takibi için kullanılan platformlardır. Elektronik ticareti her geçen gün daha cazip hale getirmektedir. Etsy, Polyvore ve Fancy bunlara örnek olarak verilebilir.

Wikiler ve Sözlükler

Wikiler, bilgi amaçlı ansiklopedik içerik oluşturmak ve düzenlemek için kullanılan platformlardır. En iyi bilinen örneği wikipediadır. Sözlükler ise çok yazarlı haber, fikir ve görüş paylaşım platformlarıdır. Buna örnek olarak da Urban dictionary verilebilir.

Canlı Yayın Platformları

Sadece canlı yayın yapabilmek için kurulmuş platformlardır. Devlet yöneticileri dahi kriz ve kritik durumlarda riski öngörmek suretiyle harekete geçmek için bu platformları kullanabilmektedirler. Bunları sosyal ağ platformlarından ayıran canlı yayın odaklı olmasıdır. Bunlara örnek Periscope ve Twitch verilebilir.

5. BULGULAR ve TARTIŞMA

5.1) Kahramanmaraş Depreminde Sosyal Medya Yansımaları

Sosyal medya platformları bilgiye ulaşabilme ve paylaşma şekline de çok ciddi değişiklik getirmiştir. Geleneksel medya araçlarına kıyasla sosyal medya araçları bilginin çok daha hızlı yayılabilmesi ve daha geniş kitlelerle ulaşımını kolaylaştırmıştır. Bununla beraber özellikle genç kullanıcılar açısından bu platformlar ciddi bir bilgi kaynağı olmuştur. Bu bakımdan bu platformların doğru kullanımı çok önem arz etmektedir. Bu platformlardan elde edilen bilgilerin hatalı olması, toplumu etkileyen birçok alanda ciddi riske sebep olabilmektedir. Bundan dolayı bu platformlardan edinilen bilginin güvenilirliğinin doğrulanması önemli bir kavram haline gelmiştir (Yıldızgörür 2018). Bu platformlar konusunda bilgi sahibi kullanıcılar için sosyal medya ciddi bilgi kaynağı olabilir. Ancak çok büyüyen ve kontrolü zorlaşan bu bilgi yığını, yeterince bu konularda deneyimli olmayanlar açısından ciddi problemleri beraberinde getirebilir. Bu risklerden mümkün olduğunca uzak kalabilmek için, yayılan bilgi iyi bir biçimde araştırılmalı ve net bir şekilde ortaya konulmalıdır (Westerman ve diğ. 2014).

Afet ve acil durumların öncesinde, afet esnasında ve daha sonrası için bilgi paylaşımı sağlanmasında hem alışlagelmiş medya hem de sosyal medya önemli aktörler olmuşlardır. Özellikle teknoloji ve sosyal medya platformları aracılığıyla, afet durumlarında yeni iletişim imkanları mevcuttur (Kapur ve diğ. 2016). Afet öncesinde esas olan, toplumu afetlere karşı hazırlıklı kılmak ve dirençli olmasını sağlamaktır. Bu amaçla yapılan bilgilendirmeler, toplumları afetlere hazırlıklı kılma çalışmalarında sosyal medyanın etkili bir şekilde kullanılabilmesini sağlamaktadır (Dufty 2012).

06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli yaşanan deprem sonrasında sosyal medyanın olumlu ve olumsuz açıdan da yansımalarına şahit olunmuştur. Çalışmanın bu bölümünde, sosyal medyanın bu anlamda hem olumlu hem de olumsuz kullanımının yansımalarına bakılmıştır. Ayrıca sosyal medya kullanımının afet yönetimi ve dirençli kentler oluşturabilmek ve afetlerden etkilenmenin mümkün olduğu kadar minimize edilebilmesinde olumlu yansımalarına bakılmaya çalışılmıştır.

5.1.1) Sosyal Medya Kullanımının 06 Şubat Depreminin Sonrasına Olumu Yansımaları

Yaşadığımız son depremin bölgesel yıkıcı etkisi, birçok il ve ilçede yıkımlara sebep olmuştur. Bu nedenle ilk saatlerde arama kurtarma çalışmalarında aksaklıklar yaşanmıştır. Yıkımın böylesine büyük ve geniş çaplı olduğu bir afette her yere aynı anda yetişmek zor olmuştur. Ekiplerin ilk etapta yetişemediği ve içerisinde canlı bulunan enkazlardan gelen kurtarma çağrılarının bir kısmı sosyal medya platformları üzerinden olmuştur. Gerek enkaz altında kalanların paylaşımları gerekse enkaz çevresindekilerin paylaşımları enkaz altında olan ve henüz yardımın ulaşmadığı kimselere daha hızlı bir şekilde ulaşılmasına katkıda bulunmuştur.

06 Şubat depreminde Malatya'da depreme evinde yakalanan vatandaş, enkaz altındayken sosyal medya paylaşımı yaparak kendisinin ve ailesinin hayatını kurtarmaya vesile olmuştur. Şekil 1 bunun görselini göstermektedir.

Şekil 1: Malatya'da bir depremzedenin enkaz altından sosyal medya paylaşımı (Yeniçağ Gazetesi 2023)

Figure 1: Social media sharing of an earthquake survivor from the wreckage in Malatya (Yeniçağ Newspaper 2023)

Depremde, sosyal medya mesajlarını enkaz başına geldiklerinde de sürekli attığını ve bu yolla enkaz kaldırma sırasında kendilerine nokta belirttiğini ve bu şekilde daha çabuk kendilerine ulaşıldığını ifade etmiştir.

Depremde Hatay'da enkaz altında kalan bir vatandaş, fotoğrafını bir sivil derneğin kurucusunun sosyal medya platformu hesabına ilettil. Kendisini kurtarmalarını istedi. Takipçisine mesajla dönen yönetici ise, sarjını muhafaza etmesini istedi ve yolda olduklarını ifade etti. Afettede bu paylaşım vesilesi ile kurtulabilmiştir. Şekil 2 bunu göstermektedir.

Şekil 2: Enkaz altından yardım derneğine fotoğraf atıp etiketleyerek kurtulan vatandaş (SonDakika.com 2023)

Figure 2: Citizen who survived by posting a photo and tagging the charity organization from the wreckage (SonDakika.com 2023)

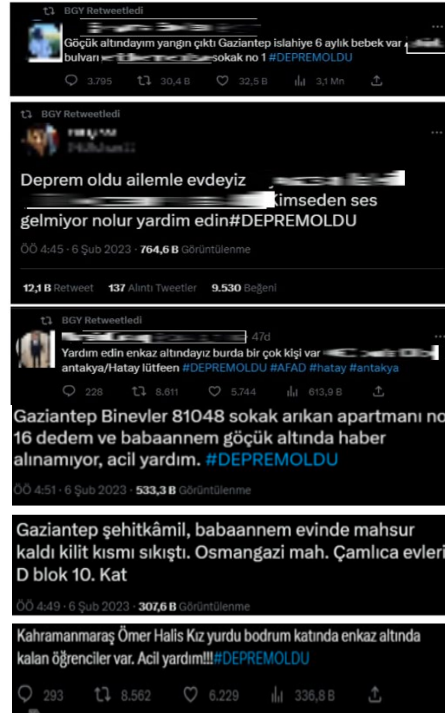
Şekil 3'te başka bir sosyal medya platformuna atılan farklı mesajlarda, enkaz altında kalan insanların adres bilgisi paylaşarak, enkazda kaldıklarını ve kurtarılmayı beklediklerini ifade ettikleri paylaşımları mevcuttur.

Şekil 3: Enkaz altından atılan birkaç sosyal medya mesajı (Günboyu Gazetesi 2023)
Figure 3: A few social media posts from the wreckage (Günboyu Newspaper 2023)

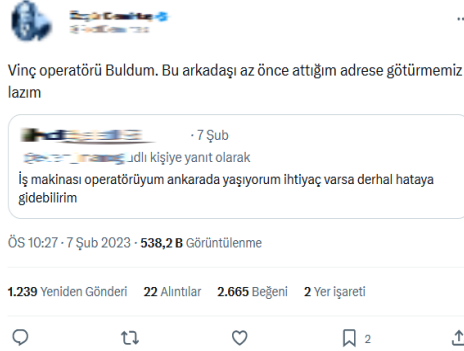
Bu tür binlerce yardım çağrısı sosyal medya mesajları ile paylaşılmıştır. Bu vesile ile çoğu kimse enkaz altında olup henüz yardım ulaşmamışken, yardımlar bu mesajlar aracılığıyla nokta müdahalelerle daha çabuk yapılmıştır.

Bir de enkaz başında olup ya da enkazdan haberi olup paylaşım yapan vatandaşlarımız olmuştur. Bu vesile ile enkaz altında olan vatandaşlarımızın paylaşım yapma imkanları yoksa ya da yaralı durumda iseler; bu paylaşımlar da bu tür durumda olan vatandaşlarımıza ulaşılma imkanına yardımcı olmuştur. Şekil 4'te bu tür paylaşımlara birkaç örnek mevcuttur.

Şekil 4: Enkaz altında kalanlara ulaşabilme amaçlı atılan birkaç sosyal medya mesajı (Günboyu Gazetesi 2023)
Figure 4: A few social media messages to reach the people trapped under the wreckage Günboyu Newspaper 2023)

Ayrıca yardım malzemelerinin ve ilk yardım ekiplerinin zamanında yerine ulaşabilmesi, enkaz çalışmalarında çalışacak operatörlerin temini, barınabilecek güvenli alanlar gibi amaçlarla da birçok mesaj sosyal medya platformlarında paylaşılmıştır. (Şekil 5, Şekil 6, Şekil 7 ve Şekil 8) bu konuda yapılan paylaşımlara örnek olarak verilmiştir.

Şekil 5: Deprem bölgesine operatör olarak gitmek isteyenlerin paylaşımları (Twitter 1 2023)
Figure 5: Shares of those who want to go to the earthquake zone as an operator (Twitter 1 2023)

Şekil 6: Hatay'da sıcak yemek dağıtımı için yapılan paylaşım (Twitter 2 2023)
Figure 6: Sharing for hot food distribution in Hatay (Twitter 2 2023)

Şekil 7: Hatay'da kurulan aş evi için yapılan paylaşım (Twitter 3 2023)
Figure 7: Sharing for the soup kitchen established in Hatay (Twitter 3 2023)

Şekil 8: Adıyaman Gölbaşı'nda yardım tırı için yönlendirme paylaşımı (Twitter 4 2023)
Figure 8: Route sharing for aid truck in Gölbaşı, Adıyaman (Twitter 4 2023)

Ayrıca depremde gerek hastanelerde gerekse enkazdan çıkarıldıktan sonra barınma alanlarında ailelerinden haber alınamayan kayıp çocuk ve yetişkinler de sosyal medya paylaşımları vesilesi ile daha çabuk yakınlarına ulaşmıştır. Şekil 9 bunu göstermektedir.

a)

b)

Şekil 9: Hatay'da paylaşım yapılarak bulunan kayıp çocuk, a) Kayıp esnasında (Twitter 5 2023), b) Bulunduktan sonra (Twitter 6 2023)

Figure 9: Missing child found by sharing in Hatay, a) While missing (Twitter 5 2023), b) After being found (Twitter 6 2023)

5.1.2) Sosyal Medya Kullanımının 06 Şubat Depreminin Sonrasına Olumsuz Yansımaları

Her teknolojinin olumlu kullanımının yanında, olumsuz ve kötü niyetli kullanımları da mevcuttur. Yaşadığımız bu deprem felaketinde ne yazık ki bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde yapılan yanlış paylaşımların olumsuz yansımaları da olmuştur. Bunlar hem yardımların aksamasına hem de toplumda güven duygusunun sarsılmasına sebep olmuştur. Oysaki yapılan bir enkaz paylaşımı asılsız çıktığında oraya giden yardım ekibinin zaman kaybetmesine ve gerçek enkazlara geç gitmesine sebep olmaktadır. Hem ekibin moral ve motivasyonunu bozmaktadır hem de geç kalınan enkazlarda kalan insanlar ve enkaz başlarında bekleyen vatandaşlarda güven duygusunu zedelemektedir. (Şekil 10, Şekil 11, Şekil 12 ve Şekil 13) bu tür olumsuz paylaşımlar ve sonuçlarına örnek olarak verilmiştir.

Şekil 10: Hatay Samandağ'da asılsız ihbar yapıldığına dair paylaşım (Anadolu Ajansı 2023)
Figure 10: Sharing of false reports in Hatay Samandag (Anadolu Agency 2023)

Bu tür paylaşımlar gerçek enkazlara ulaşılmasında zaman kaybı ve ekiplerin moral ve motivasyonunda çok ciddi azalmalara sebep olmaktadır.

Şekil 11: Hatay'da baraj çatladığına dair asılsız paylaşım (Twitter 7 2023)
Figure 11: Unfounded sharing that the dam has broken in Hatay (Twitter 7 2023)

Bu asılsız paylaşımdan sonra, şehrin sular altında kalacağı söylentisi ile enkazlarda çalışan ekipler dahi şehri terk etmeye başlamışlardır. Şehir çıkışında çok ciddi trafik yoğunluğu yaşanmıştır. Bütün çalışmaların aksamasına hatta kısmen durmasına neden olan bu asılsız ihbar yalanlanarak, panik ortamı sakinleştirilmiş ve çalışmalar tekrar devam etmiştir (Sabah Gazetesi 2023).

Maraş depreminden sonra Samsun ilimiz için deprem olacağına dair yapılan bu asılsız paylaşım da, yöre halkının gereksiz yere paniğe kapılmasına, bir kısım insanların evlerinden çıkıp sokakta kalmasına sebep olmuştur. Şekil 12 bu asılsız paylaşımı göstermektedir.

Şekil 12: Samsun ilimiz için deprem olacağına dair asılsız paylaşım haberi (Doğrulukpayı 2023)
Figure 12: Unfounded news about an earthquake in Samsun (Doğrulukpayı 2023)

Sonrasında Samsun Valiliğinin resmi sosyal medya hesabından yapılan açıklamayla halkın bu tür paylaşımlara itibar etmemesi istenmiştir. Şekil 13 bunu temsil etmektedir.

Şekil 13: Samsun valiliğinden asılsız deprem haberi için yalanlama paylaşımı (Milliyet Gazetesi 2023)
Figure 13: Sharing of denial for unfounded earthquake news from Samsun governorship (Milliyet Newspaper 2023)

5.2) Sosyal Medya Paylaşımlarının 06 Şubat Depremi Sayısal Analizi

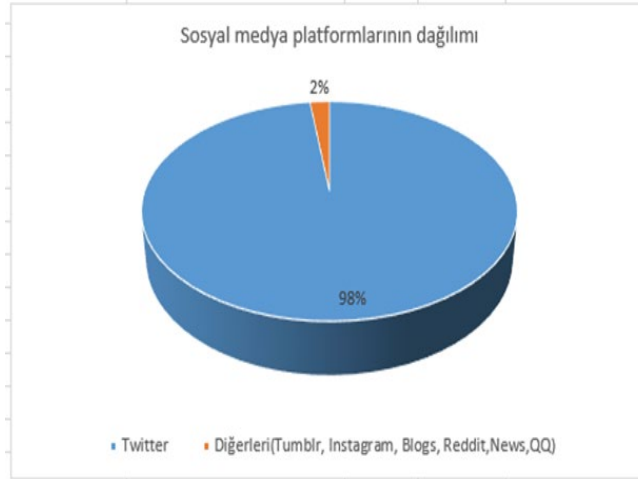
Adba Analytics'in araştırmasına göre, depremde ilk iki gün (6-7 Şubat), farklı sosyal medya platformlarında deprem ile alakalı yaklaşık 52 milyon civarı paylaşım yapıldı. Bu paylaşımlara 40 milyarın üzerinde erişim olmuştur. Şekil 14'te bu durum grafiksel olarak gösterilmiştir.

Şekil 14: 6-7 şubat tarihlerinde sosyal medyada deprem konulu paylaşımların istatistikleri (HaberTürk 2023)
Figure 14: Statistics of earthquake-related posts on social media on 6-7 February (HaberTürk 2023)

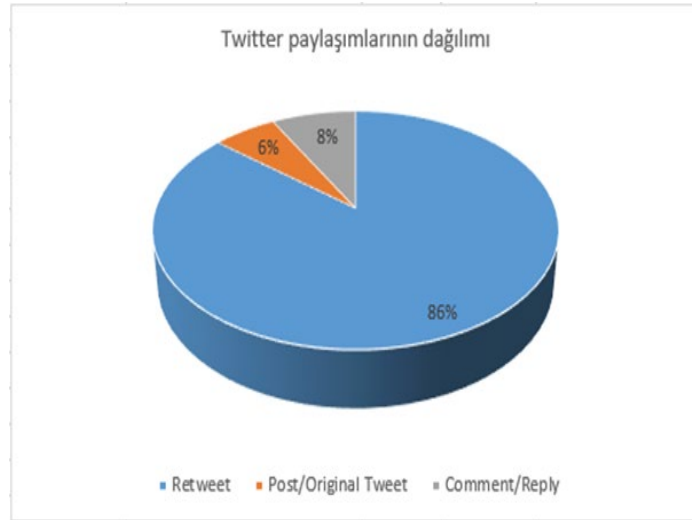
Twitter sosyal medya platformları içerisinde en çok kullanılanlarından biridir. Twitter, kullanıcıların "tweet" olarak adlandırılan mesajları yayımladığı ve birbirleriyle etkileşimde bulunduğu mikroblog ve sosyal ağ hizmetidir. Temmuz 2006'da kullanıma açılmıştır (Wikipedi 2023).

06 Şubat Kahramanmaraş merkezli deprem ile ilgili paylaşımlarda sosyal medya platformları içerisinde Twitter %98 pay ile en büyük katkıya sahip oldu (HaberTürk 2023). Şekil 15'te sosyal medya platformlarının paylaşım dağılımı grafik ile gösterilmiştir.

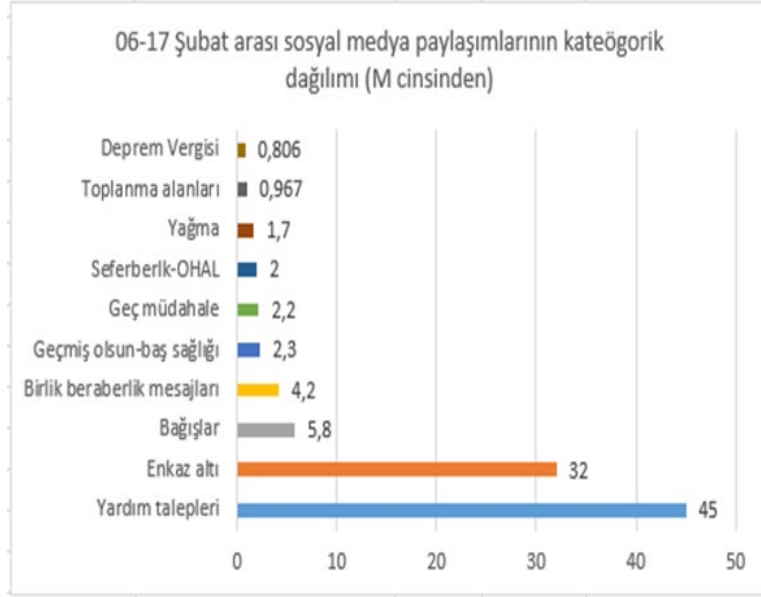
Şekil 15: Deprem paylaşımları içerisinde sosyal medya platformlarının dağılımı (HaberTürk 2023)
Figure 15: Distribution of social media platforms within earthquake posts (HaberTürk 2023)

Adba Analytics'e göre, Twitter'daki paylaşımların yüzde 86'sı retweet, yüzde 6'sı orijinal postlar, yüzde 8'i ise yorum ve yanıtlar oldu (HaberTürk 2023). Şekil 16'da Twitter paylaşım dağılımı gösterilmiştir.

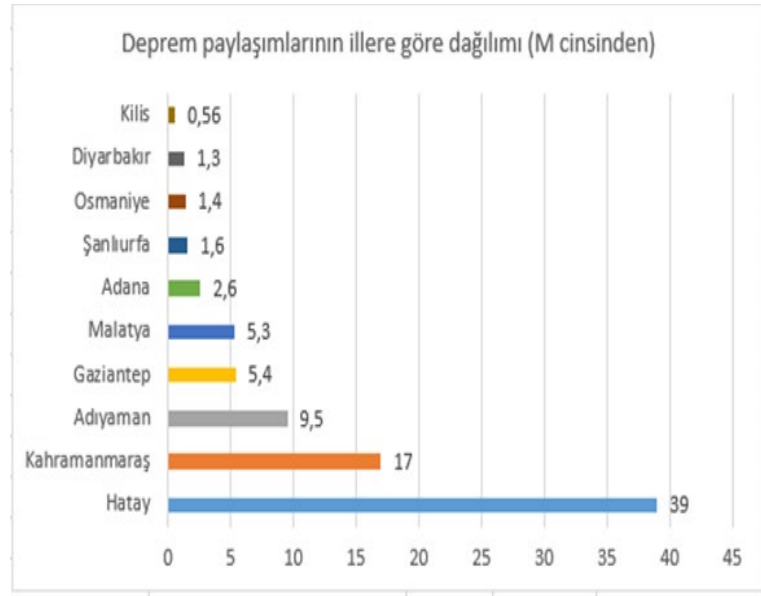
Şekil 16: Deprem içerikli Twitter paylaşımlarının dağılımı (HaberTürk 2023)
Figure 16: Distribution of earthquake-related Twitter posts (HaberTürk 2023)

06-17 Şubat dönemini kapsayan tarihlerde, sosyal medya platformlarında paylaşılanlar incelendiğinde yardım kategorisinin 45 milyonu aşacak şekilde ilk sırada yer aldığı, bu kategoriye 32 milyon paylaşımına ulaşan Enkaz Altı, 5,8 Milyon ile bağış mesajları takip etti (Twitter 8 2023). Şekil 17'de bu durum grafikte gösterilmiştir.

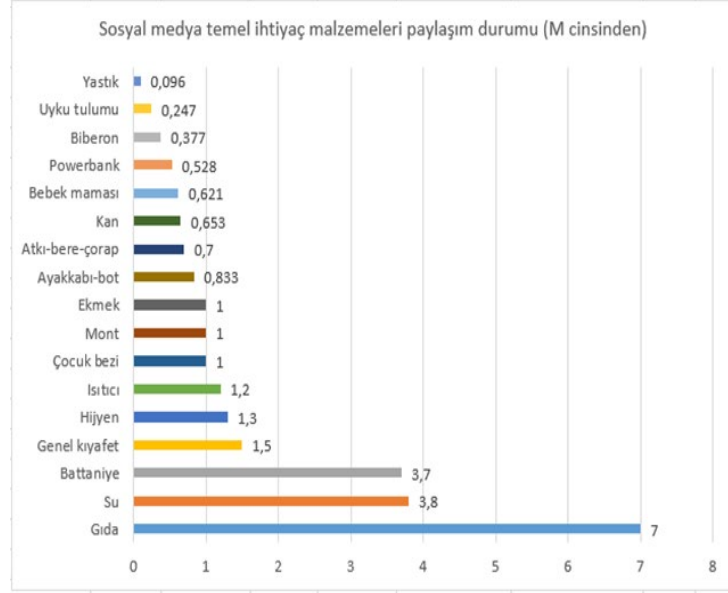
Şekil 17: 06-17 Şubat arası sosyal medya paylaşımlarının kategorilere göre dağılımı
Figure 17: Distribution of social media posts by categories between 06-17 February

Her iki depremin de merkez üssü Kahramanmaraş olmasına rağmen, sosyal medyada kullanıcılar en fazla Hatay paylaşımları yaptı. En fazla paylaşım 39 milyon ile Hatay oldu (Twitter 8 2023). Şekil 18'de bu durum grafikte gösterilmiştir.

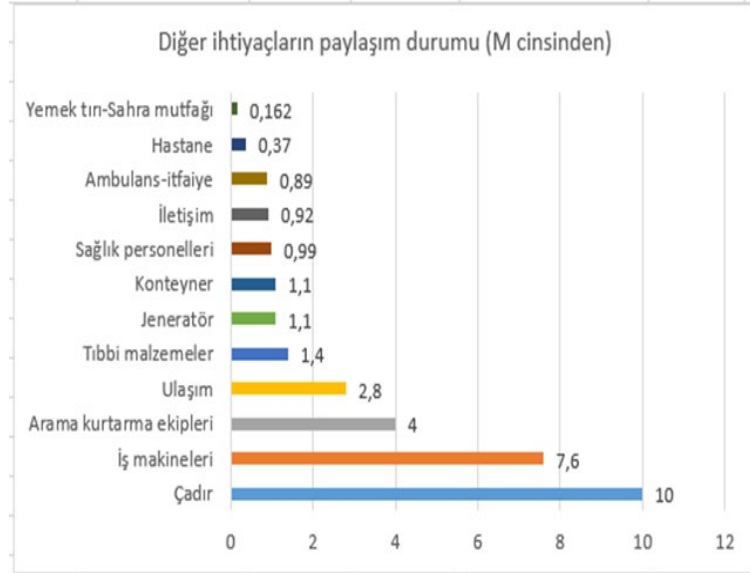
Şekil 18: Deprem paylaşımının illere göre dağılımı
Figure 18: Distribution of earthquake sharing by provinces

Deprem sonrası birçok temel ihtiyaç malzemesi bölgeye gönderildi. Sosyal medyadan yapılan temel yaşam malzemesi paylaşımları içerisinde en fazla Gıda (7M), Su (3.8M) ve Battaniye (3.7M) talepleri oldu (Twitter 8 2023). Şekil 19 bunların sayılarını grafikte göstermektedir.

Şekil 19: Deprem temel ihtiyaçlar konusundaki paylaşımların sayıları
Figure 19: Number of posts on earthquake basic needs

Yaşamsal diğer ihtiyaçlar ve idari ihtiyaçlar anlamında ise, sosyal medya kullanıcıları arasında en fazla, Çadır (10M), İş Makinesi (7.6M), Arama – Kurtarma Ekibi (4M), Ulaşım (2.8M), Tıbbi Malzeme (1.4M) ve Jeneratör (1.1M) de kullanıcıların en çok talepte bulunduğu paylaşımlar oldu (Twitter 8 2023). Şekil 20’de bu sayılar grafikte gösterilmiştir.

Şekil 20: Diğer ihtiyaçların sosyal medya paylaşım sayıları
Figure 20: Social media sharing numbers of other needs

Adba Analytics'e göre depremin ilk 2 gününde en çok #deprem hashtag'i ile tweet atılmıştır. Bu hashtag'e, retweetler ile beraber 12.7 milyon tweet atılmıştır. Onu 3.6 milyon ile #hatay takip etmiştir (HaberTürk 2023). Tablo 1’de bu durum gösterilmiştir.

Tablo 1: En çok Tweet atılan Hashtag listesi ve istatistikleri
Table 1: Most Tweeted Hashtag list and statistics

Hashtag adı	Tweet sayısı	Retwet sayısı	Tüm tweet'ler
#deprem	1484287	11304885	12789172
#hatay	345456	3329242	3674698
#depremoldu	226055	2809521	3035576
#afad	332135	2630494	2962629
#turkey	269106	1400005	1669111
#hatayyardimbekliyor	259250	1252397	1511647
kahramanmaras	133434	1056623	1190057
enkazaltındayım	113370	1027886	1141256
gaziantep	109130	895597	1004727
acil	86346	750317	836663

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknoloji her geçen gün gelişmekte ve bu gelişme ile beraber hayatımızın her alanına girmektedir. Eğitim, sağlık, seyahat, eğlence, finans vb. her alanda kullanılan ve artık bu alanların ayrılmaz bir parçası olan teknoloji; farklı kategorileri ile hayatımızda etkisini devam ettirecek gibi gözükmektedir. Bu teknolojik gelişimin bir ayağı olan internet ve sosyal medya her alanda olduğu gibi, afetlerde de kullanıma sıklığıyla kendisini göstermektedir. Son yaşadığımız Kahramanmaraş merkezli depremde de bunu gayet net bir şekilde millet olarak hissettik.

Bu çalışmada da görüldüğü gibi bu mecralar olması gerektiği yönde kullanıldıklarında insan hayatını kurtarmaya vesile olan araçlar haline gelmektedirler. Örneğin yapılan paylaşımlar takip edilerek arama kurtarma faaliyetleri yönlendirilebilir, bölgeye gidecek olan temel yaşam malzemeleri ve idari yaşam malzemeleri buna göre organize edilebilir. Yaşadığımız son depremden sonra, bu amaçla bir gurup yazılımcı bir araya gelerek; Twitter, Instagram, Whatsapp vb. sosyal medya platformlarından gelen tüm yardım çağrılarını toplayıp, bu veriyi anlamlı hale getirmektedirler. Burada amaçlanan, bilgi teknolojileri yardımıyla gerekli kurum ve sivil toplum kuruluşlarına yardımcı olmak, bu sayede afetlerde açık bir veri ortamı sunmaktır (Github 2023). Sosyal medya paylaşımlarını analiz edip, ihtiyaçları tamamen bu doğrultuda yönlendirecek bu tür projeler ile afetlerde hızlı, yerinde ve etkili yapılacak faaliyetler belirlenebilir. Kötü amaçlı ya da bilinçsizce kullanıldıklarında ise, sonuçları kötü olaylara sebep olabilmektedirler. Bu nedenle her yaşta insanımıza bu platformları kullanırken daha dikkatli davranma bilinci aşılmalıdır. Gerekirse sosyal medya kullanımı ile ilgili okullarda ve kurum/kuruluşlarda eğitimler verilmelidir. Kötü niyetli kullanımlarda da yasal yaptırımların artırılması gerekir. Ayrıca afet yönetimi politikasını tam etkili bir şekilde oluşturabilmek ve süreçleri düzgün bir şekilde işletilebilmek adına da internet, bilişim alt yapısı ve sosyal medya platformlarının etkili bir şekilde süreç içerisinde merkezi otoritenin koymuş olduğu kurallar çerçevesinde işletilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda dirençli bir toplum ve dirençli kentler oluşturabilmek adına deprem öncesinde ve sonrasında da bilişim teknolojilerini, interneti ve sosyal medyayı etkili kullanabilmek şüphesiz ki olumlu katkılar sunacaktır.

Daha önce yapılan, doğal afetlerde sosyal medyanın kullanımı ile ilgili çalışmalarda sosyal medya paylaşımlarının etik ikilemelerinden, paylaşımların etik olan ya da olmayan yanlarından, teknolojinin afetlerle mücadele yönetimine katkılarında ve olumlu ya da olumsuz yanlarından bahsedilmiştir. Fakat bu çalışma, 06 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin yeni olmuş olması ve henüz sosyal medyanın bu depremlere yansımalarının incelenmemiş olması nedeniyle farklı bir çalışma olmuştur. Ayrıca bu çalışmanın sosyal medyanın deprem afetine sayısal analiz yönünden de eğilmiş olması, bu alanda yapılan çalışmalardan farklı olduğunu göstermektedir.

Sunulan görseller ve veriler göstermektedir ki; sosyal medya amacına uygun ve olumlu bir şekilde kullanıldığı vakit, afet sonrasındaki çalışmaları çok doğru bir şekilde yönlendirmekte ve çok iyi katkılar sunabilmektedir. Afet yönetimi alanında da çok doğru bir araç olabilmektedir. Özellikle sosyal medya platformları içerisinde de Twitter çok önemli bir yere sahiptir. Yaşanan son depremde paylaşımların önemli bir kısmının Twitter üzerinden yapılması da bunu destekler niteliktedir.

KAYNAKLAR

AFAD, 2023. Deprem Öncesi, Anı Ve Sonrası Önlemini Al, Güvende Kal, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı, Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/deprem-oncesi-ani-ve-sonrasi-onlemine-al-guvende-kal>.

Anadolu Ajansı, 2023. Teyitli dezenformasyon Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/teyithatti/blog/teyitli-dezenformasyon/1815487>.

Börühan G., Ersoy P., Tek Ö.B., 2012. Afet yönetiminde lojistik planlama ve kontrol listesi yönetiminin önemi, Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi, Konya.

Ceren A., 2023. Türkiye’de Afet Yönetimi ve Afetlerde Teknoloji Kullanımının Önemi, *R&S - Research Studies Anatolia Journal*, 6(1), 78-106, doi: 10.33723/rs.1217203.

Çanakçı M., Şaşmazlar C., Öztürk S., 2022. Afet ve Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın Kullanımı Üzerine Bir Araştırma: Twitter Örneği, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 882-897, doi: 10.37989/gumussagbil.1136584.

Demir V., 2008. Lojistik yönetim sisteminde maliyet hesaplaması, Nobel Yayıncılık, İstanbul.

Demiröz K., 2020. Afet Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın İşlevselliği ve Zararları Üzerine Bir İnceleme, *Resilience*, 4(2), 293-304, DOI: 10.32569/resilience.735807.

Doğrulukpayı, 2023. AFAD, Samsun’da Bir Saat İçinde Deprem Olacak Uyarısı Yapmadı, Erişim adresi: <https://www.dogrulukpayi.com/dogruluk-kontrolu/afad-samsun-da-bir-saat-icinde-deprem-olacak-uyarisi-yapmadi>.

Dufty N., 2012. Using social media to build community disaster resilience. *The Australian journal of emergency management*, 27(1), 40-45.

Ekşi A., 2016. Afet Yönetiminde Temel Etik İlkeler, Bütünleşik Afet Yönetimi, İlkem Yayınları, İzmir.

Erol V., 2022. Sosyal Medyanın Türk Aile Yapısına Etkisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24 (43), 1127-1139.

Github 2023. acikyazilimagi/afet-org, Erişim adresi: <https://github.com/acikkaynak/afet-org/blob/main/README.tr.md>.

Günboyu Gazetesi, 2023. Flaş flaş... Deprem sonrası kahreden Whatsapp konuşmaları! Enkaz altında herkes yardım istiyor, Erişim adresi: <https://www.gunboyugazetesi.com.tr/pazarcik-depremi-sonrasi-kahreden-whatsapp-konusmalari-enkaz-altinda-herkes-yardim-istiyor-167543h.htm>

HaberTürk, 2023. Twitter deprem bölgesinin sesi oldu, HaberTürk Teknoloji, Erişim adresi: <https://www.haberturk.com/89witter-deprem-bolgesinin-sesi-oldu-3564115-teknoloji>.

Kapur G.B., Bezek S., Dyal J., 2016. Effective Communication During Disaster Making Use of Technology, Media, and Human Resources. Apple Academic Press Inc.

Karaman Z.T., Altay A., 2016. Bütünleşik Afet Yönetimi, İlkem Yayınları, İzmir.

Karaman Z.T., 2016. Afet Yönetimine Giriş ve Türkiye'de Örgütlenme, Bütünleşik Afet Yönetimi, editörler: Zerrin Toprak Karaman, Asuman Altay, 1-36, İlkem Yayınevi, İzmir.

Küçük B., 2023. Managerial Planning in Disaster Logistics: Model Proposal for Logistics Administrative Structuring in Pandemics, *Journal of Disaster and Risk*, 6(1), 148-164.

Milliyet Gazetesi, 2023. '1 saat içinde 6.3 deprem olacak' paylaşımı! Samsun Valiliği'nden açıklama geldi, Erişim adresi: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/1-saat-icinde-6-3-deprem-olacak-paylasimi-samsun-valiliginden-aciklama-geldi-6899361>.

Oral V., Turan M., 2018. Social Media Use in Disasters. *International Journal of Scientific and Technological Research*, 4(10), 282-293.

Önder Ö., Yaman M., 2017. Afet Yönetimi, Ekin Yayınevi, Bursa.

Pektaş P., 2012. İlçe Bazında Afet Lojistiği: Başakşehir uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sabah Gazetesi, 2023. Hatay'da alçak provokasyon! 'Baraj patladı' yalanı krize neden oldu, Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2023/02/11/hatayda-alcak-provokasyon-baraj-patladi-yalani-krize-neden-oldu?paging=3>.

SonDakika.com, 2023. Deprem sonrası enkaz altından yardım isteyen kadının sesini Haluk Levent duydu Erişim adresi: <https://www.sondakika.com/magazin/haber-deprem-sonrasi-enkaz-altindan-yardim-isteyen-15610463/>.

Twitter 1, 2023. Erişim adresi: <https://twitter.com/ProfDemirtas/status/1623040856142843966>.

Twitter 2, 2023. Erişim adresi: <https://twitter.com/GlarungYedek/status/1623511721368248322>.

Twitter 3, 2023. Erişim adresi: <https://twitter.com/GlarungYedek/status/1623263533679927299>.

Twitter 4, 2023. Erişim adresi: <https://twitter.com/TransferWeb1/status/1623483741921312770>.

Twitter 5, 2023. Erişim adresi: <https://twitter.com/Astromatik/status/1622651731761930240>.

Twitter 6, 2023. Erişim adresi: <https://twitter.com/semasinerji/status/1622995000479866881>.

Twitter 7, 2023. Erişim adresi: <https://twitter.com/ovencomer/status/1624218777809215491>.

Twitter 8, 2023. Erişim adresi: <https://twitter.com/adbaanalytics/status/1627683711788392449>.

Turan M., Cengiz E., 2021. Afetlerde Güvenli Şehir Değerlendirmesi: Puan Kart Uygulaması, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(2), 642-664, 2021.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2023. Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu, Erişim adresi: <https://www.iletisim.gov.tr/uploads/docs/SosyalMedyaKullanımKilavuzu.pdf>.

Usta E., Yükseler M., 2021. Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Etik İkilemler: İzmir Seferihisar Depremi Örneği, *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 249-269, doi: 10.35341/afet.981246.

Usta G., 2023. Afet Yönetimi Odağında Orman Yangınlarının Değerlendirilmesi, *Afet ve Risk Dergisi* 6(1), 18-35.

Vural Z.B.A., Bat M., 2010. Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 5(20), 3348-3382, Doi:10.19168/jyu.65130.

Westerman D., Spence P.R., Van Der Heide B., 2014. Social Media as Information Source: Recency of Updates and Credibility of Information, *J. Comput-Mediat Comm*, 19, 171-183. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12041>.

Wikipedi, 2023. Twitter, Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Twitter#>

Yeniçağ Gazetesi, 2023. Sosyal medya hayatını kurtardı. Enkazın altından mesaj attı, Erişim adresi: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/enkazin-altindan-sosyal-medyayi-kullandi-hayati-kurtuldu-627044h.htm>.

Yıldızgörür M.R., 2018. Sosyal Medya Güvenilirlik Algısının Bilgi Paylaşma Davranışıyla İlişkisi: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Örneği, Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskişehir, Türkiye.

ARAŞTIRMA VERİSİ (*Research Data*)

Çalışma kapsamında kullanılan veriler kaynaklarda belirtilen web sitelerinden elde edilmiştir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI / İLİŞKİSİ (*Conflict of Interest / Relationship*)

Araştırma kapsamında herhangi bir kişiyle ve/veya kurumla çıkar çatışması/ilişkisi bulunmamaktadır.

YAZARLARIN KATKI ORANI BEYANI (*Author Contributions*)

- Çalışmanın tasarlanması (*Designing of the study*): M.D.
- Literatür araştırması (*Literature research*): M.D.
- Saha çalışması, veri temini/derleme (*Fieldwork, collection/compilation of data*): M.D.
- Verilerin işlenmesi/analiz edilmesi (*Processing/analysis of data*): M.D.
- Şekil/Tablo/Yazılım hazırlanması (*Preparation of figures/tables/software*): M.D.
- Bulguların yorumlanması (*Interpretation of findings*): M.D.
- Makale yazımı, düzenleme, kontrol (*Writing, editing and checking of manuscript*): M.D.